

GÜZEL AHLÂKLAR VE VEFÂ*

Eüzü bi'llâhi mine's-şeytâni'r-racîm.

Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm.

El-hamdü li'llâhi rabbi'l-âlemîn... Hamden kesîren tayyiben mübâreken fîh... Kemâ yenbağî li-celâli vechihî ve li-azîmi sultânih... Ve's-salâtü ve's-selâmü alâ seyyidînâ muhammedin ve alâ âlihî ve sahibihî ve men tebiahû bi-ihsânin ecmaîn...

Üzerimize farz olan, borç olan Rabbimiz'e hamd, Peygamber-i Zîşânımız'a salât ü selâm vazifemizden sonra, bütün ilgililere ve özellikle Rochester'de program düzenleyip bizi buraya davet eden kardeşlerime, Osman Gürdal'a, Murat Köse'ye ve konuşmama ilgi gösterip gelmiş olduğunuz için siz dinleyicilerime teşekkür ederim.

Allah konuşmamızı hayırlı, uğurlu, sevaplı ve rızâsına uygun eylesin...

a. Güzel Ahlâk ve Takvâ

Muhterem kardeşlerim!..

Güzel huylar çoktur. Bunları sayan alimler, sayılarını beş yüz küsüre kadar çıkartmışlardır. İnsanın bu güzel huyları edinmesi îcab eder. Kötü huyları da bilmesi ve onlardan arınması gerekir. İnsanın bilge bir insan olması, kâmil bir insan olması, olgun bir insan olması, faydalı bir insan olması, toplum için yararlı bir insan olması, bundan sonra mümkün olur.

* Bu konuşma; Merhum Dr. Metin Erkaya tarafından, titizlikle çalışılarak metne dönüştürülmüştür. Mekanı Cennet olsun.

Biliyorsunuz, ahlâk zâten bir toplum olayıdır. İnsanın tek başına ahlâklı olması bir şey ifade etmez. Toplumdaki münasebetleri içinde ahlâklı olması önem ifade ediyor. Bu güzel huylar arasında, ben bir tanesi üzerinde durmak istiyorum. Fakat şunu önce belirtmek istiyorum:

Dinimizin gayesi, Allah'ın emir ve yasaklarının hikmeti, insanın kötü huylardan arınmış güzel huylu bir insan olmasıdır. Onun için, insanın nefsinin, İngilizcede *self* denilen benliğinin arınması gerekiyor. Bu arınma işi yapıldığı zaman, insanın Allah'ın sevgili bir kulu olacağı ayet-i kerimelerde bildiriliyor. Meselâ, *Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm*: :

قَدْ أَفْلَحَ مَنْ تَزَكَّى

(الاعلى: ١٤)

(*Kad efleha men tezekkâ*) “Nefsini tezkiye eden, temizlenen felâh bulmuştur.” (A'lâ, 87/14)

قَدْ أَفْلَحَ مَنْ زَكَّيْهَا. وَقَدْ خَابَ مَنْ دَسَّيْهَا

(الشمس: ١٠-٩)

(*Kad efleha men zekkâhâ. Ve kad hâbe men dessâhâ*) “Kim egosunu, kendisini, iç benliğini arındırabilmişse, temizleyebilmişse, o felâh bulmuştur, iflâh olmuştur. Hem dünyada, hem ahirette arzu ettiği güzel sonuca kavuşmuş, tehlikelerden kurtulmuş demektir. Kim bunu başaramamışsa hem dünyada hem ahirette

hàib ve hasir olmuştur. Yâni ziyana uğramıştır, zararda kalmıştır, başarıyı elde edememiştir, edemeyecektir.” (Şems, 96/9-10) deniliyor.

Peygamber SAS Efendimiz’in bir hadis-i şerifinde de bildiriliyor ki:¹

أَكْثَرُ مَا يُدْخِلُ النَّاسَ الْجَنَّةَ تَقْوَى اللَّهِ وَحُسْنُ

الْخُلُقِ

(حم.خ. في الأدب، ت.ه.ك. حب.هب. عن أبي هريرة)

RE. 80/3 (*Ekseru mâ yüdhilü'n-nâse'l-cenneh*)

“İnsanları cennete sokan sebeplerin tahlili yapılırsa, incelenirse, bunların en başta geleni, insanları en çok cennete sokan sebep; (*takva'llâhi ve hüsni'l-huluki*) Allah korkusudur, takvâdır, müttakî kul olmaktır ve güzel huylu olmaktır.”

İnsan güzel huylu olduğu zaman, hem dünyadaki toplum hayatındaki çalışmalarını ve münasebetleri güzel olur. Bunun sonunda kendisi de mutlu olur, hem de başkalarının

¹ Tirmizî, *Sünen*, c.IV, s.363, no:2004; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.II, s.442, no:9694; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.II, s.224, no:476; Buhârî, *Edebü'l-Müfred*, c.I, s.108, no:289, 294; Hâkim, *Müstedrek*, c.IV, s.360, no:7919; Tayâlisî, *Müsned*, c.I, s.324, no:2474; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.IV, s.235, no:4914; Kudâî, *Müsnedü's-Şihâb*, c.II, s.137, no:1050; Tahâvî, *Müşkilü'l-Âsâr*, c.IX, s.470, no:3787; İbn-i Ebi'd-Dünyâ, *el-Vera'*, c.I, s.93, no:135; Abdullah ibn-i Mübârek, *Zühd*, c.I, s.379, no:1073; Ramhürmüzî, *Emsâlü'l-Hadîs*, c.I, s.159, no:132; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, c.VIII, s.470; Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.II, s.60, no:2340; Begavî, *Şerhü's-Sünneh*, c.VI, s.311; Ebû Hüreyre RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.XVI, s.141, no:44071; *Câmiü'l-Ehadîs*, c.V, s.357, no:4283.

mutluluğuna katkıda bulunmuş olur. Kötü huylu olursa, başkalarının üzülmesine, toplum düzeninin bozulmasına sebep olur. Çeşitli uygunsuzluklar, huzursuzluklar meydana getirir. Hem de ahirette insanı, Allah-u Teâlâ Hazretleri cennete güzel huyu sebebiyle sokacak.

Bu güzel huyları öğrenmesi lâzım bir insanın... Bunların ismen bilinmesi de güzeldir amma, ismen bilinmesi yetmez, bu güzel huyları insanın iktisâb etmesi lâzım!.. Yâni kesbetmesi, kazanması, edinmesi lâzım, kendi içine yerleştirmesi lâzım!..

Meselâ adalet; adil olmak, zalim olmamak, haksızlık yapmamak... Bu çok önemli bir güzel huydur. İnsanın bunu hayatının her safhasında, her yerinde uygulaması gerekir. Hanımına karşı, çocuklarına karşı, komşularına karşı, kendisine karşı, işinde ve diğer tüm münasebetlerinde adaletli olması gerekir. Bu güzel bir huydur. Aksi olan adaletsizlik, çok kötü bir huydur.

الْعَدْلُ أَسَاسُ الْمُلْكِ

(*El-adlü esâsü'l-mülk*) “Adalet mülkün temelidir.” buyrulmuştur.

Mülk kelimesini herkes satılık bir arsa veya mal sanır. Öyle değildir, mülk egemenlik demektir. Yâni, (*El-adlü esâsü'l-mülk*) demek, “Adalet egemenliğin baş şartıdır. Egemenlik olacaksa, adalet de olması lâzımdır. Egemenlik adaletle devam eder. Adaletsizlik oldu mu egemenlik de mahvolur, anarşı olur. Egemenliđin, hüküm

sürmenin, mâlik olmanın, bir toplumun yönetimine hâkim olmanın şartı adalettir.” demektir.

b. Sabır ve Sebat

Sabır ve *sebat* güzel ahlâktır. İnsanın canını sıkan, hoşuna gitmeyen, istemediği bir şeyler vardır; amma, onları yapması gerekir. Meselâ öğrenci, futbol oynamakla, oyun oynamakla ders çalışmak arasında kaldığı zaman; arkadaşları oyun oynuyorsa canı çeker, dışarıya çıkıp o da oynamak ister. Ama ders çalışması lâzımdır. Bu bir kendisini tutma işidir, sabır işidir. Ders biraz zor olabilir, acı olabilir, onu çalışması lâzımdır. Başarıya ulaşmak için, faziletli, yetişmiş bir insan olmak için bu şarttır.

Sonra savaşta zafer için sabır şarttır. Kur’an-ı Kerim’de zaten zafer için iki şart ileri sürülüyor:

1. Takvâ... Cennete giriş sebebi olan takvâ, zaferin de şartıdır. İnsanın Allah’tan korkan bir insan olması lâzım!.. Çekinen, sakınan, ölçülü, günahlardan, haramlardan kaçınan bir insan olması lâzımdır.

2. Sabır... İnsanın sabırlı olması lâzım!.. İnsan sabretti mi, azmettiği şeyi elde eder. Elde edinceye kadar birtakım sıkıntılar çekecektir ama, sonunda başarının tadını tadar. Sabır acıdır fakat, hoş bir lezzeti vardır. Maraş biberinin acılığı gibi, ağzı yaksa da güzel bir tadı vardır. Sonunda tabii, zaferin mutluluğu hesaba gelmeyecek kadar çoktur.

Merhamet güzel bir huydur. Merhamet,

başkalarına acıma duygusu demektir. Çok güzel bir huydur ve çok önemli bir huydur. Hadis-i şerifte Peygamber SAS Efendimiz buyuruyor ki:²

² Buhârî, *Sahîh*, c.V, s.2235, no:5651; Müslim, *Sahîh*, c.IV, s.1808, no:2318; Ebû Dâvud, *Sünen*, c.IV, s.355, no:5218; Tirmizî, *Sünen*, c.IV, s.318, no:1911; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.II, s.228, no:7121; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.II,

s.202, no:457; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, c.X, s.296, no:5892; Bezzâr, *Müsned*, c.II, s.391, no:7855; Abdü'r-Rezzâk, *Musannef*, c.XI, s.298, no:20589; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.VII, s.100, no:13960; Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.VIII, s.64, no:7974; Temmâmü'r-Râzî, *el-Fevâid*, c.II, s.15, no:516; ; Hatîb-i Bağdâdî, *Târih-i Bağdad*, c.X, s.177, no:5316; İbn-i Esîr, *Üsdü'l-Gâbe*, c.I, s.68; İbn-i Hibbân, *Sikât*, c.III, s.18, no:62; Ebû Hüreyre RA'dan.

Buhârî, *Sahîh*, c.V, s.2239, no:5667; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.IV, s.365, no:19264; Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.II, s.333, no:2388; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.VIII, no:211; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.XXVII, s.246, no:5803; Hatîb-i Bağdâdî, *Târih-i Bağdad*, c.XII, s.3, no:6351; Buhârî, *Târih-i Kebir*, c.I, s.278, no:893; İbn-i Adiy, *Kâmil fi'd-Duafâ*, c.VI, s.409; İbn-i Hacer, *Lisânü'l-Mîzân*, c.VI, s.80, no:291; Cerîr ibn-i Abdullah RA'dan.

Ebû Dâvud, *Sünen*, c.II, s.777, no:5218; Akra' ibn-i Hâbis RA'dan. Hâkim, *Müstedrek*, c.IV, s.43, no:6825; Abdü'r-Rezzâk, *Musannef*, c.III, s.552, no:6672; İbn-i Ebî Şeybe, *Musannef*, c.III, s.62, no:12124; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.VII, s.241, no:10163; Taberânî, *Müsnedü's-Şâmiyyîn*, c.IV, s.177, no:3047; Abdurrahman ibn-i Avf RA'dan.

Buhârî, *Edebü'l-Müfred*, c.I, s.47, no:95; Ebû Saîd el-Hudrî RA'dan.

Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.XII, s.403, no:13488; Bezzâr, *Müsned*, c.II, s.221, no:5400; Abdullah ibn-i Ömer RA'dan.

İbn-i Ebî Şeybe, *Musannef*, c.V, s.215, no:25367; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.VII, s.241, no:10164; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.IV, s.69, no:6943; Abd ibn-i Humeyd, *Müsned*, c.I, s.309, no:1006; Buhârî, *Edebü'l-Müfred*, c.I, s.136, no:371; Begavî, *Şerhü's-Sünneh*, c.III, s.91; İbn-i Sa'd, *Tabakâtü'l-Kübrâ*, c.I, s.138; İbn-i Hibbân, *Mecrûhîn*, c.II, s.246; Câbir ibn-i Abdullah RA'dan.

Bezzâr, *Müsned*, c.II, s.28, no:3562; İmrân ibn-i Husayn RA'dan. Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.VI, s.341; İbn-i Hibbân, *Mecrûhîn*, c.II, s.93; Enes ibn-i Mâlik RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.III, s.166, no:5986; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XXI, s.376, no:23762.

مَنْ لَا يَرْحَمُ، لَا يُرْحَمُ

خ. م. طب. عن جابر؛ حم. خ. م. د. ت. حب. عن أبي هريرة؛ طب. عن ابن عمر؛ أبو نعيم عن الأقرع (بن حابس)

RE. 446/11 (*Men lâ yerham, lâ yürham*)
“Merhamet etmeyen merhamet bulamaz, merhamete mazhar olamaz.”

Kim merhametli değilse, başkalarına merhamet etmiyorsa, o da merhamet görmeyecektir. Yâni, “Allah’ın merhametine, rahmetine ermeyecektir. O da belâsını bulacak, cezasını çekecektir.” demek oluyor. Demek ki, insanın acıyan insan olması lâzım!..

Peygamber SAS Efendimiz’in hadis-i şeriflerinin en başta gelen özelliklerinden birisi, anlaşılır olmasıdır. Herkesin anlayabileceği bir şekilde, en güzel hakikatleri, en derin gerçekleri kolay anlaşılabilir şekilde sunar Peygamber SAS Efendimiz... Bazan bunun için benzetmeler yapar, bazan olaylar zikreder.

Meselâ, diyor ki Peygamber Efendimiz:

“Bir kadın vardı. İyi bir kadın değildi ama, çölde giderken çok susadı. Orda bir kuyu gördü. Kendisi tutunarak kuyuya indi, suyu içti, susuzluğu gitti. Dışarı çıkıncı baktı ki, dışarda bir de köpek var; o da çok susamış. Sıcaktan bunalmış, dili sarkmış, yürümeğe dermanı kalmamış. Acıdı o köpeğe... Dedi:

‘—Demin ben de aynı duyguları hissediyordum. Bu güneşin altında, bu sıcaktan ben de perişan durumdaydım. Şuna su vereyim.’ dedi.”

Tutunarak tekrar aşığı inmiş. O zaman böyle su kapları ve sâire yok... Pabucunu suya daldırmış, pabucunun içine suyu doldurmuş, yukarıya çıkartmış, öyle sunmuş. “Bu onun Allah’ın mağfiretine ermesine, affedilmesine, cennete girmesine sebep olmuştur.” buyruluyor.

İbret alınacak başka bir kıssa:

Kadının birisi bir kediye kızmış. Belki kendisini tırmaladı, belki tenceresinden yemeği çaldı. Belki bir haylazlık etti, belki ortalığı pisledi, belki bir şeyi yırttı... Neyse; kedilerin yaptığı şeylerdir, tabiatlarıdır, pençelerinin gereğidir bu...

“Kadın bu kediye hapsetti. Ne kendisi yemek verdi karnını doyurmak için; ne de salıverdi ki, kendi işini kendisi görsün, ne av lazımsa avlasın ve karnını doyursun... Kedi orada, kapalı hapsedilmiş olarak öldü. Bu merhametsizliğinden dolayı, Allah o kadını cehenneme soktu.” diyor Peygamber Efendimiz...

Demek ki merhamet insanı Allah’ın rahmetine, rızasına kavuşturabiliyor; merhametsizlik Allah’ın gazabına uğratabiliyor, cezasına çarptırabiliyor.

c. Vefa

İşte bunun gibi, güzel huylardan birisi de *vefâ* denilen huydur. Vefâlılığı bilirsiniz, vefâ güzel bir şey... Halkımızda çoktur vefâ... Tuttuğu futbol takımını bile bırakmaz. Küçükken bir takım tutmuştur, meselâ “Ben Beşiktaşlıyım!” demiştir. Kırk defa yenilse bile Beşiktaş,

birinci kümeden düşse bile, ölünceye kadar Beşiktaşlıdır. Neden?.. Ahdine vefâsı var... Güzel bir vasıf...

Vefâ aslında tam terim olarak, tabir olarak ahde vefâ; insanın vermiş olduğu bir sözüne, bir ah-dine, bir anlaşmasına vefâ göstermesi demektir. Ahdini çiğnememesi, sözünden dönmemesi, randevusuna gelmesi, verdiği sözü tutması demektir. “Erkeksen, er kişi isen sözünü tut; ya söz verme ya sözünü tut!” diye düşünür bizim halkımız... Ahde vefâ önemli bir vasıftır.

Şimdi ben burada hangi konuda konuşacağımı bilmeden kendi gönlümü, kalbimi duygularımı serbest bıraktım. Kalbime ilkönce vefâ duygusu, vefâ isimli güzel huy doğdu. Çünkü, siz burada yabancı bir ülkedesiniz. Müslüman olmayan bir ülkedesiniz. Kendi kültürünüzden ayrı bir toplum içindesiniz. Ama, kendi toplumunuza vefâlısınız, kendi inancınıza bağlısınız.

Burada bir cemiyet kurmuşsunuz. Yanına bizim kültürümüzün vazgeçilmez parçası olan, imanın sembolü camiye koymuşsunuz. Bu bir vefâdır, güzel bir jesttir. Birçok kimse bu vefâyı gösteremiyor. Birçok millet entegre oluyor, eriyor, kayboluyor. Mazisini, atasını, ecdadını, tarihini unutuyor. Ama unutmamak bir vefâdır, güzel bir huydur.

Onun için, bunun üzerine konuşmak hatırıma geldi. Bir de konuşmamı kadınlar, çocuklar ve muhtelif tabakadan insanlar dinleyeceği için, bilimsel bir konuşma yapmaktan ziyade sohbet mahiyetinde zevkli bir konuşma yapmayı

düşündüğüm için, bazı misaller anlatmayı ve bu arada eğlendirerek bazı bilgileri sizlere sunmayı istedim.

d. Abdullah ibn-i Mübarek

Vefâ üzerine anlatmak istediğim birtakım şeyler var... Birisi: Bizim kültürümüzde belki sizin ismini hiç duymadığınız bir büyük şahıs var: *Abdullah ibn-i Mübârek*, yâni Mübarek'in oğlu Abdullah... İmam-ı Azam Hazretleri'ne yetişmiş olan, hicretin ikinci asrında dünyaya gelmiş olan, üçüncü asrın başlarında dünyadan ayrılmış olan çok büyük bir Türk alimi... Çok büyük bir alim...

Abdullah ibn-i Mübârek bir Türk ama, ikinci hicrî asırdaki koca İslâm aleminin, Atlas Okyanusu'ndan Çin'e kadar uzanan, Hazar Denizi'nin kuzeyinden Hint Okyanusu'na kadar ve Afrika'nın bilmediğimiz aşağı hudutlarına kadar genişlemiş olan İslâm aleminin şarkının en büyük alimi... Maliki mezhebinin kurucusu olan İmam Malik ile çağdaş, onunla sohbeti de var... İlmin çok yüksek seviyede olduğu bir devirde yaşamış, Abdullah ibn-i Mübarek isminde bir alimimiz var muhterem kardeşlerim!..

Çok kesin olarak, Türk asıllı olduğu kaynaklarda kaydediliyor.

Bu Abdullah ibn-i Mübarek çok büyük bir şahsiyet... Çok büyük bir hadis alimi... Yâni muhakkik, güvenilir, sağlam ilimlerin sahibi olan ciddî bir alim. Hadis alimi demek, kritikçi bir tarihçi demek... Kendisine gelen rivayetleri son derece dikkatli bir şekilde kritize eden, tenkid

eden, tahlil eden, hemen öyle kabul etmeyen ve kılı kırka yaran alim demek... Hadis alimi demek, ilimde çok yüksek bir insan demek...

Çünkü, hadis alimi Peygamber SAS Efendimiz'den gelen rivayetleri en sağlam kaynaklardan toplar. Sağlam değilse toplamaz bile, almaz bile... Sağlamlardan toplar, sonra o hadisin hem metnini kritik eder, hem de o metnin kendisine kadar gelmesinde emeği geçmiş olan kimseleri araştırır. Bunu kim duymuş Peygamber SAS Efendimiz'den?.. O kime söylemiş, o kime söylemiş; bana kadar nasıl gelmiş diye inceler.

Buna biz hadisin senedi diyoruz. Hani insan birisine borç veriyor da senet alıyor... Ev alınıyor satılıyor, senedi oluyor... Hadisin senedi de önemli bir şeydir. Bir isimler zinciridir. Her ismin üzerinde kılı kırka yararak durulmuştur. Onun için hadis ilmi son derece ciddî bir ilimdir. Çok önemli bir ilimdir ve İslâm dininin en büyük kaynağının, bozulmadan bize kadar gelmesini sağlayan en önemli ilimlerden birisidir.

İslâm dininin iki büyük kaynağı vardır muhterem kardeşlerim:

1. Birisi Kur'an-ı Kerim'dir. Kur'an-ı Kerim'le ilgili çeşitli ilimler vardır: Tefsir ilmi, kıraat ilmi vs. gibi.

2. İkinci büyük kaynak, Peygamber Efendimiz'in kendisidir. Peygamber Efendimiz kendisine Allah'ın vahyettiği, Kur'an'ı indirdiği kimsedir. Kur'an-ı Kerim'i onun kadar anlayan bir başka kimse düşünülemez. Kur'an-ı Kerim'i en iyi anlayan ve Kur'an-ı Kerim'i en iyi uygulayan

insandır. Kur'an-ı Kerim'in açıklanması gereken kısımlarını en salâhiyetle açıklayan insandır. Binâen aleyh, hadis ilmi İslâm dininin en önemli kaynağıdır. Hattâ ayetlerin bile iyi anlaşılması için en önemli kaynaktır.

Hadis ilmi şâheser bir ilimdir. Dünyanın başka hiçbir kültüründe, başka hiçbir dininde hadis ilmi gibi, ona benzeyen bir ilim bile yoktur. Yunanlıların tarihini, Lâtinlerin tarihini, İngilizlerin, Fransızların, Amerikalıların mazilerinden gelen vesikalarını araştırırsanız; bakarsınız bir veya iki vesikaya dayanır. Ama hadis ilmi yüzbinlerce insanın şehadetine dayanır. Son derece büyük bir emek mahsulüdür. Son derece bilimsel ve puan kazandırıcı bir ilimdir.

Abdullah ibn-i Mübarek isimli alimimiz –ben kendisinin hayranıyım, aşıkıyım; Allah şefaatine erdirsin, cennette beraber eylesin– büyük bir hadis alimi; bir... Yâni dinin en yüksek payesine çıkmış, çok ciddî bir alim... Sözü boş söylemeyen, boş sözü dinlemeyen, her türlü senedini araştıran ve söylediği zaman hesaplı konuşan insan... Çok büyük bir meziyet bu...

İkincisi: Abdullah ibn-i Mübârek büyük bir sôfidir. Yâni çok büyük bir ahlâkçıdır. Egosunu, kendisini, vicdanını çok iyi eğitmiş bir kimsedir. Eğitim konusunda uzman bir kimsedir, üstad bir kimsedir. Çok büyük bir sôfidir. Sizin anlayacağınız kelimelerle söylemek gerekirse, bir evliyâdır. Gerçek bir evliyâ...

Sonra, alim dediğimiz adam kamburdur biraz... Biraz da parmakları incedir, biraz da zaif

nahiftir. Ne yapsın işte, gece gündüz ilimle meşgul oluyor filân diye düşünürüz. Abdullah ibn-i Mübarek eşsiz bir silahşördür. Muazzam ata biner, emsalsiz kılıç kullanır ve çok büyük kahraman bir insandır. Yâni resimli romanı tertip edilecek bir insandır. Nerden belli?..

Ondan sonra da, çok güzel huylara sahip bir kimsedir. Tabii, kendisi ahlâklı olunca, sôfi olunca; hem ahlâkı güzel, hem de başkalarının ahlâkını güzelleştirmede üstad bir kimse, mürebbî, terbiye edici bir kimsedir. Ahlâkı güzeldir, cömerttir vs.

Şimdi, kahramanlığından biraz bahsetmek istiyorum: Bu zât-ı muhterem hayatında üç fonksiyonu peşpeşe yapmıştır. Çok sevaplı olduğu için, bir sene cihada gidermiş. Siz kendi hayatınızı, biz kendi hayatımızı nasıl geçirdiğimizi düşünelim, mukayese edelim! Can pazarı olduğundan, çok büyük fedâkârlık istediğinden çok sevaplı olduğu için; malını, canını, her şeyini Allah yolunda feda etmeğe hazır olduğundan, bir sene cihada gidermiş; bir... Çok sevaplı olduğundan, cihada denk olduğundan, bir sene hacca gidermiş; iki... Yine çok sevaplı olduğundan, sevap kazanmak için, bir sene de ticaret yaparmış; üç...

e. Ticarete Doğruluk

Ticaretin sevaplı olduğunu —bilmiyorum— daha önce duymuş muydunuz?.. Sürpriz olabilir sizin için...

Peygamber SAS Efendimiz buyurmuşlar ki:³

³ İbn-i Mâce, *Sünen*, c.VI, s.356, no:2130; Abdullah ibn-i Ömer

التَّاجِرُ الْأَمِينُ الصَّدُوقُ الْمُسْلِمُ مَعَ الشُّهَدَاءِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ

(ه.ك.هب. عن ابن عمر)

RE. 197/3 (*Et-tâciru'l-emînu's-sadûku'l-müsli-mü mea's- şühedâi yevme'l-kıyâmeti.*) “Emin, kendisine güvenilen, doğru sözlü müslüman tüccar, kıyamet gününde şehidlerle beraber hasrolunacak.” İkinci bir hadis-i şerif şöyle:⁴

التَّاجِرُ الصَّدُوقُ الْأَمِينُ مَعَ النَّبِيِّينَ وَالصِّدِّيقِينَ وَالشُّهَدَاءِ

(عبد بن حميد، والدارمی، ت. حسن، قط. ك. عن أبي سعيد)

RE. 197/4 (*Et-tâcirü's-sadûku'l-emînu mea'n-nebiyyîne ve'ssıddîkîne ve's-şühedâi*) “Doğru sözlü, emin, güvenilir ahlâka sahip bir tüccar, mahşer günü peygamberlerle, sıddîklarla ve şehidlerle beraber haşrolacak, Arş-ı A'lâ'nın gölgesinde olacak!”

RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.IV, s.7, no:9216; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XI, s.393, no:11045.

⁴Tirmizî, *Sünen*, c.IV, s.471, no:1130; Hâkim, *Müstedrek*, c.II, s.7, no:2143; Taberî, *Tehzîbü'l-Âsâr*, c.IV, s.29, no:1344; Dâra Kutnî, *Sünen*, c.III, s.7, no:18; Dârimî, *Sünen*, c.II, s.322, no:2539; Begavî, *Şerhü's-Sünneh*, c.III, s.449; Abd ibni Humejd, *Müsned*, c.I, s.299, no:966; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.VI, s.16, no:1387; Ebû Saîd el-Hudrî RA'dan.

İbn-i Hibbân, *Mecrûhîn*, c.II, s.230; Zehebî, *Mîzânü'l-İ'tidâl*, c.III, s.413, no:6968; Abdullah ibn-i Ömer RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.IV, s.7, no:9217; *Keşfü'l-Hafâ*, c.I, s.294, no:941; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XI, s.394, no:11046.

Tüccar, kazanç peşinde koşan bir insan; ama vasfı ne?.. Sadûk, çok doğru söyleyen; emîn, işinde güvenilir olan... Çünkü, biliyorsunuz sosyal hayatta mal alışverişi çok önemli bir fonksiyondur. İnsan hayatında çok önemli bir konudur. İslâm bu faaliyeti kötü görmüyor. İslâm'ı iyi anlamamız lâzım!..

f. Evlilik Sevaplı

İslâm nikâhı kötü görmüyor. Evlilik çok sevaplı bir iştir İslâm'da... Başkası anlamaz bunu... Bir başka kültürdeki insan veya İslâm kültürünü tanımamış insan bunu anlamaz. Evlilik çok sevaptır. Delilleri var... Söz sözü açtığı için fazla derine kaçırmaktan korkuyorum. Ekspres yoldan tâli yollara saparım da, adresi bulamam diye korkuyorum.

Evlilik sevaptır, ticaret de sevaptır. Onun için, öyle insanlar vardır ki, sırf sevap kazanayım diye evlenmiştir. Ben günümüzden bir hatıra söyleyeyim: Tanıdığım bir yarbayın babası... Kendisini tanıyorum, çok kibar, çok vazifeşinas, çok temiz, çok ahlâklı bir yarbay idi. Onun babası şöyledir diye anlattılar, ben hayran kaldım.

Babası memleketindeki bir komşusunun kapısını çalıyor. Diyor ki:

“—Ziyaretinize geldim.”

“—Aman hocam, başımızın tacısınız, şeref verdiniz. Buyurun içeriye!” diyorlar, alıyorlar, baş köşeye oturtuyorlar.

Ciddî bir alim, büyük bir alim...

“—Hocam şeref verdiniz evimize, Allah sizden razı olsun; bir emriniz mi var?.. Emretseydiniz biz gelirdik, elinizi öperdik, ayağınızı öperdik. Siz niye bizim fakirhaneye zahmet buyurdunuz? Bir emriniz mi var, bir arzunuz mu var?..”

“—Evet bir iş için geldim, bir arzum var: Ben Allah’ın emriyle, Peygamber Efendimiz’in kavliyle sizin kızınızla evlenmek istiyorum. Sizin kızınızı istemeğe geldim.” diyor.

Adam, başından aşağı bir kova su boşanmış gibi şaşırıyor, afallıyor. Hiç ummadığı bir şey...

“—Hocam, ne istersen iste benden; canımı iste, canımı vereyim. Ama bizim kız size lâıyk değil... Bizim kız kötürüm, iki ayağı tutmaz, sakat... Biz ana babası zor bakıyoruz. Siz büyük alimsiniz, size hizmet edecek bir eş lâızım!.. Benim evlâdım hasta bir kızcağız...” diyor.

Adam diyor ki:

“—Ne olduğunu biliyorum.” diyor, ısrar ediyor, “Kızınızı istiyorum.” diyor.

O kadar ısrar ediyor ki, “Pekiyi...” diyorlar, veriyorlar. Evleniyor ve bu yarbay doğuyor.

Niçin evlenmiş onunla, kahramanlığa bakın! Şu bakımdan evlenmiş: “Bu kız kötürüm olduğundan bunu kimse almaz. Güzel olsa, herkes peşinden koşar. Kötürüm olduğu için, hasta olduğu için kimse almaz. Ben bu fukaracığı alayım, bu fukaracığın gönlünü yapayım, ordan da sevap kazanayım.” diye düşünmüş. Duyguya bak!..

Evlilik de sevap... Evlilik de sevap olduğundan, sevaba girmek için, ama sevap alırken katmerli

sevap almak için, gidiyor o kızcağızı istiyor. Duygunun asaletine bakın, büyüklüğüne bakın!.. Böyle bir insana bence tarihte bir ayrı sayfa ayırmak lâzım!.. Kahramanlık bu, büyük bir kahramanlık... Amerika'da olsa muazzam reklam yaparlar, herkes duyar.

Evlilik sevaptır İslâm'da, kimse bilmez. Evlilik gönül meselesi sanır, halbuki sevaptır. Ticaret sevaptır İslâm'da, kimse bilmez. Ticareti, kazanç hırsının tezahürü sanır, halbuki ticaret önemli bir fonksiyondur.

Diyor ki Peygamber SAS:

“—Bir beldenin ihtiyacı olan bir malı, başka bir yerden oraya getiren, ihtiyaç karşılayan bir kimse Allah'ın rahmetine mazhardır. Sevap kazanır.”

g. Ahde Vefâ

Abdullah ibn-i Mübarek'i anlatıyorduk. Hayatını üç fonksiyona adanmış: Bir sene cihad ediyor, bir sene hacca gidiyor, bir sene de ticaret yapıyor.

Haccın sevabından da bir iki kelime bahsedeyim; bazıları karşı çıkarlar, çeşitli şeyler söylerler. Muhterem kardeşlerim! “Hakkıyla yapılmış bir haccın mükâfatı cennetten başka bir şey değildir.” diyor Peygamber Efendimiz:⁵

⁵ Buhârî, *Sahîh*, c.II, s.629, no:1683; Müslim, *Sahîh*, c.VII, s.71, no:2403; Tirmizî, *Sünen*, c.III, s.272, no:933; Neseî, *Sünen*, c.V, s.115, no:2629; İbn-i Mâce, *Sünen*, c.II, s.964, no:2888; İmam Mâlik, *Muvatta'* (Rivâyet-i Yahyâ), c.I, s.346, no:767; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.II, s.246, no:7348; İbn-i Huzeyme, *Sahîh*, c.IV, s.131, no:2513; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.IX, s.9, no:3696; Taberânî, *Mu'cemü'lEvsat*, c.I, s.278, no:905; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, c.XII, s.11, no:6657; Abdü'r-Rezzak, *Musannef*, c.V, s.4, no:8799; İbn-i

الْحَجُّ الْمَبْرُورُ لَيْسَ لَهُ جَزَاءٌ إِلَّا الْجَنَّةُ

(خ.م.ت.ن.ه.حم.عن أبي هريرة؛ حم.طس.هب.عن جابر)

RE. 201/8 (*El-haccü'l-mebrûru leyse lehû cezâün ille'l-cenneh*) “Makbul, güzel bir haccın mükâfatı cennetten başka bir şey değildir.”

İnsan cenneti kazanmak için hacca gitmez mi?..

Bir hanımefendi var tanıdığımız, çok güzel bir söz söylemiş:

“—İnsan zevk için, nimet için umre yapsın; ibret için hac etsin!” demiş.

Umrede biraz serbestlik var, nimet var, konforunu koruyabilirsin. Ama hacda meşakkat var, hac zor... Çok zor da millet niye göze alıyor?.. Güzel hac yapabilirse, mükâfatı cennet de onun için...

Şimdi bu zât-ı muhterem de onun için, bir

Ebî Şeybe, *Musannef*, c.III, s.120, no:12639; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.III, s.471, no:4091; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.IV, s.343, no:8506; Neseî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.II, s.322, no:3608; Begavî, *Şerhü'sSünneh*, c.III, s.317; Bezzâr, *Müsned*, c.II, s.477, no:8956; Hamîdî, *Müsned*, c.II, s.439, no:1002; Tayâlisî, *Müsned*, c.I, s.318, no:2425; Buhârî, *Târih-i Kebîr*, c.I, s.132, no:399; Hatîb-i Bağdâdî, *Târih-i Bağdad*, c.IX, s.61; İbn-i Adiy, *Kâmil fi'dDuafâ*, c.VI, s.223; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.XXIII, s.384; Ukaylî, *Duafâ*, c.II, s.124; İbn-i Asâkir, *Mu'cem*, c.I, s.309, no:630; Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.II, s.147, no:2753; Ebû Hüreyre RA'dan.

Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.III, s.325, no:14522; Taberânî, *Mu'cemü'lEvsat*, c.VIII, s.203, no:8405; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.III, s.480, no:4119; İbn-i Adiy, *Kâmil fi'd-Duafâ*, c.VI, s.135; Ukaylî, *Duafâ*, c.I, s.141, no:173; Câbir ibn-i Abdullah RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.V, s.4, no:11785, 11834, 12293-12295; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XII, s.164, no:11687, 11688 ve c.XIV, s.369, no:14515; RE. 201/8.

sene hacca gidiyor, bir sene cihad ediyor, bir sene de ticaret yapıyor. Bu üçlü periyodla devam ediyor. Hani ondalık sistemler var, ikili sistemler var, üçlü sistemler var... Kompüter sistemi ikili sisteme göreymiş... vs. Bunun hayat fonksiyonu, değişimi üçlü... Bir, iki, üç... Bir, iki, üç... Hep bunu tekrar ediyor hayatı boyunca...

Arada şaka da söyleyeyim, ama çay istiyorum mânâsına anlamayın lütfen:

“—Çayı üçlemeli, üçü beşlemeli, yediden sonra yeniden başlamalı!” derler, bilmem duyduunuz mu?..

Bu Abdullah ibn-i Mübârek üçlü sistem kullanıyor: Bir sene hac, bir sene cihad, bir sene ticaret...

Şimdi hangi güzel duyguyu anlatmağa çalışıyoruz: Ahde vefâ duygusu.

Bir sene cihada gelmiş. Nereye cihada gelmiş?.. Tarsus’a cihada gelmiş. Bence Tarsus’ta bir abide dikmeli, Abdullah ibn-i Mübarek buraya geldi diye bir levha kazıtmalıyız oraya... Benim kafamda olan projelerden birisi bu... Çünkü çok büyük bir zat; herkes bilsin kimin ne olduğunu...

Tarsus’a cihada gelmiş. Biliyorsunuz Tarsus’un doğusuna ne derler?.. İçel derler. Öbür tarafına ne derler?.. Taşeli derler. Taşeli taştan mı demek?.. Hayır; taş dış demek. İçel, Taşel... Yâni hududun bu tarafında bizim olan iller, İçel; hududun dışında, Rumlarda olan iller, Taşel... O zaman hudut böyleymiş. Sonra elhamdü lillâh, hepsi müslüman olmuş.

İçel’de, Tarsus’ta Abdullah ibn-i Mübarek Hazretleri... Hem sôfi, hem alim, hem güzel ahlâklı bir kimse ama, cihad da sevap olduğundan o sene cihada oraya gelmiş. Bir Rum cengâveriyle karşılaşmış. Adam cengâver; boylu poslu, güçlü kuvvetli, zırhlı kılıçlı, oklu mızraklı bir cengâver... Karşılaşmışlar. Kaçacak değil ya, saldırmış; bir ceng ü cidal başlamış. Teke tekler, başka kimse yok...

Nasıl karşılaştılsa, hudut kalesinin yanında mı karşılaştılar; manzarayı artık siz kafanızda tamamlayın. Kapanmışlar ama, birbirlerini alt edememişler. O buna saldırmış, bu ona saldırmış; bu ona mızrak atmış, o buna kılıç sallamış... Biri ötekisini yenememiş, saatler ilerlemiş.

Abdullah ibn-i Mübârek başarısız bir silâhşör değil ama, yenememiş bu adamı... Bunu yenememesi, karşı tarafın da çok güçlü kuvvetli, mâhir olduğunu gösteriyor.

Abdullah ibn-i Mübarek adetâ *time out* istemiş. Basketbol oynarken mola istendiği gibi, demiş ki: “Ben ibadet edeceğim, onun için biraz keselim bu savaşı, mola verelim!” demiş.

Ötekisi:

“— Sen ibadet edeceksen, ben de ederim; pekiyi!” demiş. Adam sert, çetin ceviz...

Abdullah ibn-i Mübarek gelmiş, atını çayırın kenarındaki ağaca bağlamış. Akan dereden abdestini almış. Öteki de öbür tarafa gitmiş. Kendi inancına göre ne yapıyorsa yapıyormuş. Mesafe var aralarında...

Çok beğendim bu hikâyeyi okuduğum zaman, çok seviyorum: Abdullah ibn-i Mübârek namazı bitip de dua ederken içinden düşünmüş: “Şu adamı atında iken kıstıramadım. Şimdi hazır atından inmişken, hücum edeyim üstüne, yerde bunu haklayayım!” demiş. Fakat hatırına birden bir ayet-i kerime gelivermiş: *Bismillâhir rahmânir rahîm*:

إِنَّ الْعَهْدَ كَانَ مَسْئُولًا

(الاسراء: ۳۴)

(*Innel ahde kâne mes'ûlâ*) “Ahdinden insan sorumludur.” (İsrâ, 17/34)

İnsan ahdini bozduysa, ahdini niye bozduğu insana sorulur bir gün! Hani bir söz vermiştin, sözünde durmak lâzım!.. Sözünde durmayanın yakasına yapışılır, bunun hesabı sorulur.

Şimdi bu ayet-i kerimeyi hatırladı. Muhterem kardeşlerim! Batılı filozofların filân da iştirak ettikleri bir şeydir bu... Kur'an-ı Kerim'de buyruluyor ki:

وَمَا تَشَاءُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ

(الانسان: ۳۰)

(*Ve mâ teşâûne illâ en yeşâ'illâh*) [Allah dilemedikçe siz dileyemezsiniz.] (İnsan, 76/30)

Allah istemese siz bir şeyi isteyebilir misiniz kendiliğinizden? İstek nerden doğuyor? İstek de Allah'tan... İnsanın bir şeyi isteyebilmesi,

dilemesi, gönlüne o dileğin doğması... İnsan bazan hatırlamak istediği şeyi bile hatırlayamıyor, hiç hatırına gelmiyor. (*Ve mâ teşâûne illâ en yeşâallâh*) “Allah istemese siz isteyemezsiniz. Allah dilemese, sizin dileme mekanizmanız bile çalışmaz.” deniliyor.

Şimdi kulun bu ayeti hatırlaması nerden?.. Allah’ın hatırlatmasından... Neden birden aklına bu ayet geldi?.. Allah hatırlattı da ondan... Yâni, Allah-u Teâlâ Hazretleri ona bir sinyal gönderiyor:

“—Ey benim kulum, ey Abdullah ibn-i Mübârek!.. Sen benim iyi kulumdun, Ahde vefâ etme ayetini unuttun mu yoksa?.. Ahde vefâ edecektin!..” diye...

Tabii, bu mânâyı düşündüğü için, Abdullah ibn-i Mübârek, o kahraman adam başlamış ağlamağa... Gözlerinden yaşlar dökülmeğe başlamış. Karşı taraftaki adam da şaşırılmış; bakmış, hüngür hüngür ağlıyor:

“—Yâhu, niye ağlıyorsun? Ölümden mi korktun, ne oluyor?.. Aşağı inip namaz kıldıktan sonra, bu işin biteceğini anladın da, hayatın sona erecek diye mi ağlıyorsun?..” demiş.

Demiş ki:

“—Rabbim beni senin yüzünden azarladı.”

“—Nasıl oldu da azarladı?”

“—Ben dua ederken, senin üstüne hücum etmeyi düşündüm. Allah da bana, Kur’an-ı Kerim’den ahdine sadakat göstermek gerekir mânâsına gelen ayeti hatırıma getirdi; yâni azarladı.

Ben buralara Rabbimin rızasını kazanmak için gelmişken, bak gördün mü şu yaptığım işi?.. Sana bu düşünceyi aklımdan geçirdiğim için azar işittim, puan kaybettim. Ona ağlıyorum.” demiş.

Bu sefer karşıdaki ağlamağa başlamış:

“—Sizin dininiz hak din, ben müslüman oluyorum!” demiş. “*Eşhedü en lâ ilâhe illallah ve eşhedü enne muhammeden abdühû ve rasûlüh*” demiş, müslüman olmuş.

Muhterem kardeşlerim, bakın! Ahde vefâyı Allah sevdiği kuluna hatırlatıyor ve bu güzel ahlâk ötekisini bile fethediyor. İnsanlar ahlâkla fethedilir. Osmanlı Balkanları ahlâkla fethetmiştir. Yoksa savaşla olmuyor, görüyorsunuz. “Rumelini dest-i takvâ ile almışsın.” diye bir söz var... Yâni, takvâ ile bu işler oluyor.

Abdullah ibn-i Mübârek’in bir başka hikâyesini nakletmek istiyorum: Abdullah ibn-i Mübârek bir keresinde hacca gitmeğe niyetlenmiş. Birileri gelmişler, ricâ etmişler:

“—Ne olur, biz de seninle beraber hacca gidelim!” demişler.

“—Olur, ama keselerinizi bana vereceksiniz. Keseler bende olacak!” demiş.

“—Tamam.” demişler.

Kaç kişi katılacaksa, katılmış. Katılanlar bütün keselerini getirmişler. Meselâ on kişi, onbeş kişi, yirmi kişi... Bir sandık getirmiş Abdullah ibn-i Mübârek... “Herkes kesesine ismini yazsın!” demiş; yazmışlar. “Koyun şu kasaya!..” demiş;

koymuşlar. Yola çıkmışlar Horasan'dan...

Her yerde mola parası, atların yem parası, insanların yiyecek parası vs. hep Abdullah ibn-i Mübarek veriyor, ödüyor. Medine-i Münevvere'ye gelmişler, Mekke-i Mükerreme'ye gelmişler. Hac vazifesini yapmışlar. İşte oralardan zemzem almışlar, hurma almışlar, tesbih almışlar, hediyeler almışlar... Hep Abdullah ibn-i Mübârek masrafları yapıyor.

Sonra hac bitmiş, Horasan'a dönmüşler. Bir ziyafet çekmiş onlara... Zengin adam, tüccar... Hem zengin, hem alim, hem sôfî, her şey var... Hem şair, hem yazar... Orada ziyafet çekmiş. Hattâ ziyafette öyle nadîde yemekler sunmuş ki, Horasan'da her zaman herkesin yemediği yemekleri misafirlere ikram etmiş.

Sonunda ziyafet bitmiş. Sandığı getirmiş ortaya, kapağı açmış. Herkesin kesesini üzerinde yazılı ola isme göre herkese vermiş. Ne yapmış yâni?.. Hepsinin parasını çekmiş, hepsini hacca götürmüş getirmiş, keselerini de iade etmiş. Sandığı götürmemiş, ama bir oyun etmiş. "Masraflar tek elden olacak!" demiş ötekilere... Yollarda, "Aman olmaz!" vs. diye çekişme yaptırtmamış.

Cömert insan, zarif insan, tatlı insan... Bir keresinde bir arkadaşıyla yolda gidiyormuş. Kalabalık bir çeşmenin yanından geçerken, "Susadım, şuradan bir su içeyim!" demiş. Kim ne bilsin onun Abdullah ibn-i Mübarek olduğunu... Halkın arasına girmiş. Çoluk var, çocuk var, kadın var... Orada itile kakıla su içmiş, gelmiş.

Arkadaşına demiş ki, “İşte hayat bu!..”

Yâni mütevâzi insan, tabiiliği seviyor. Fazla ihtişamı, öğünmeyi, kendisine fazla hürmet gösterilmesini istemiyor. Hayat bu, itiliyorsun kakılıyorsun, kimse kadrini kıymetini bilmiyor, mechulsün... Espiritüel bir insan...

h. Vefalı Genç

Daha başka misaller olabilir. Zaman kısa, hayatımızdan bir misal veriyorum bu sefer:

Adapazarı'nda arabamızı tamir ettirmek istiyorduk. Yanımda bir mühendis kardeşim vardı; inşaat müteahhidi, zengin bir kimse... Biz namazın vaktini kaçırmışız; camiye girdik, cami kilitlenmiş. Orda abdest aldık, son cemaat yerinde yere bir şeyler yaydık, namazı kılarken iki kişi geldi yanımıza... Ben imam oldum, onlar arkamda, cemaat olduk.

Tabii, cami muhabbet yeridir. Namazını kıl, pabucunu kap kaç yeri değil... Camide herkes birbirini tanıyacak, birbirini sevecek. Ankara'da bizim caminin cemaatini topluyordum, komşu mahallenin camisine gidiyorduk. Şaşırıyorlardı öyle bir kalabalık içeri girince... “Öteki mahalledeniz, misafir geldik.” diyorduk, “Siz de bize buyurun!” diyorduk. Başka bir sefer öbür tarafa gidiyorduk. Müslümanlık muhabbet demek...

Muhabbet ettik namazı bitirdikten sonra...
Sordum:

“—Sen kimsin?”

“—Ben Rizeli bir tüccarım.” dedi birisi...

“—Eh, Allah kabul etsin... Ne iş yaparsın?”

“—Şu işi yaparım, buraya ziyarete geldim.” dedi.

Öbür tarafta bir çocuk gördüm; delikanlı, onbeş yaşında...

“—Sen kimsin, nesin evlâdım?” diye ben sordum.

“—Ben Erzurumluyam...” dedi.

“—İyi mâşâallah... Ne diye geldin buraya, anan baban burda mı?..”

“—Anam babam Erzurum’da... Çalışmaya geldim ağabey...” dedi.

“—İyi... Allah hayırlı iş versin...” filân dedik.

Biz orda konuşurken o ayrıldı. Biraz ilerden bir ayakkabı boyama sandığı aldı, omuzuna taktı, gidecek... Ben müteahhid arkadaşşıma dedim ki:

“—Bak, alacaksan bu arkadaşşı yanına işçi al! dedim.

“—Niye?” dedi.

“—Çünkü, bu çocuk Erzurum’dan kalkmış, Adapazarı’na gelmiş. Babası yok, annesi yok, tanıyan hiçbir kimse yok amma, gençliğine rağmen vefâ gösteriyor, namazını kılıyor. Bu çocuk vefâlı, bundan sana hayır gelir. Bunu sen müessesene alırsan, sen buna kasanı emanet edebilirsin, işini emanet edebilirsin. Bak, Allah’a olan vefâsını bozmamış. “Baba yok, ana yok, kimse görmüyor.” demiyor, “Üstüm eski, püskü...” demiyor, namaz kılıyor.” dedim.

Hoşuma giden bir olaydır.

Biliyorsunuz muhterem kardeşlerim, bizim en büyük vefâ borcumuz Allah’adır. Neden?.. Biz Allah’la ahdetmişiz, “Sana iyi kulluk edeceğiz!” demişiz. Bu ahdimize riayet etmezsek olmaz. Ahid bozulmuş olur, sözünde durmamak olur. En büyük sözümüz Allah’adır.

Onun için, bir tarih kitabında Osman Gâzi Hazretleri’nin oğlu Orhan gaziye vasiyetlerini görmüştüm. Orhan Gazi’ye vasiyetinde diyor ki babası Osman Gazi... Allah ikisini de cennetlik eylesin, çok sevdiğim iki büyüğümüz... Diyor ki:

“—Evlâdım! Devletinde ibadetini, taatini yapmayan insanı kullanma, istihdam etme, maiyyetine alma; çünkü sana vefâ göstermez!.. Onun vefâsı olsaydı, Rabbine vefâ gösterirdi. Madem ki Rabbine vefâ göstermiyor, namazını kılmıyor, Allah’la yaptığı ahde riayet etmiyor; sana hiç riayet etmez. Öyle kimseden sana hayır gelmez. Allah’a vefâlı kulları istihdam et!”

Osmanlı Devleti’nin temelinde bu vasiyet vardır. Çok önemli... İbret almamız gerekir. Bir insanın vefâsı varsa, önce Allah’a göstereceği vefâsını; ondan sonra ben onun işine, gücüne itimad edeyim, sözüne itimad edeyim.

i. Çocuğun Namaza Başlaması

Bir de sevgili kardeşlerim, yine olmuş bir hadiseyi nakledeceğim: Bizim ihvanımızdan bir Sâime Hanım vardı, Allah rahmet eylesin... Zarif bir hanımefendi idi, ilkokul öğretmeni idi. Kocasını yoktu; geçinmek zorunda olduğu için öğretmenlik yapıyordu. Başını örtebiliyordu. İlkokul öğretmeni idi. Çok tatlı dilli idi, çok

akıllı, zeki bir kimse idi. Kendisi bizzat bana anlattı, başından geçen olayı...

İlkokul öğretmenleri çocuklara din dersini de kendileri verirdi, verebilirlerse... İşte din dersinde:

“—İslâm budur. İbadetler şunlardır. Farz ibadetler, yapmak zorunda olduğumuz ibadetlerdir, mutlaka yapmamız gereken ibadetlerdir. Haram da mutlaka yapmamamız gereken işlerdir. Namaz, farz bir ibadettir. Yâni şahsen, özel olarak, tek tek herkes kendisi bu ibadeti yapmak mecburiyetindedir, farzdır çünkü... Onun için bütün müslümanlar namaz kılarlar.” demiş.

Anti parantez ben, bir de haramın misalini vereyim, ne hatalı işler yaptığımız anlaşılсын diye... Şimdi biz kardeşiz, hatamızı da, meziyetimizi de birbirimizle dertleşeceğiz. “Bir müslümanın bir başka müslümanla üç günden fazla dargın kalması haramdır.” diyor Peygamber Efendimiz... İçki haram, dargınlık haram... Yâni, yasak...

Bakın, ne kadar asi oluyoruz kardeşlerim, ne kadar kusurluyuz!.. Allah’ın emrettiğini yapmıyoruz, namaz farz; Allah’ın haram ettiğini yapıyoruz, dargınlığa devam... Misâl olsun diye, ibret olsun diye söylüyorum.

Sâime Hanım rahmetli demiş ki:

“—Namaz her mü’minin şahsen boynunun borcu, farz, mutlaka yapılması gerekli!..”

Çocuğun biri parmak kaldırmış. “Sınıfın en zeki, en çalışkan, en terbiyeli öğrencisi... Süper

zekâlı bir kız çocuğu...” diyor.

“–Öğretmenim!” demiş.

“–Buyur evlâdım!..”

“–Namaz farzsa, herkesin mutlaka yapması gerekiyorsa, o zaman bizim de her gün kılmamız gerekiyor mu?..”

“–Tabii evlâdım, sen müslüman değil misin?.. Müslümansın! O zaman senin de kılman gerekir.” demiş.

Biliyorsunuz, Peygamber Efendimiz’in tavsiyesi nedir?.. “Çocuklarınıza yedi yaşında namazı emredin!” buyuruyor. Siz yedi yaşındaki ilkokul çocuğunuza namazı kıldırıyor musunuz?.. Kıldırılmıyorsunuz. On dört yaşında hiç kıldırılmazsınız. Neden?...

Alışmamıştır da ondan...

Yedi yaşında kıldırmağa başlayacaksınız. Çocuğun şahsiyeti o zaman teşekkül ediyor. O zaman kılmağa alışacak, ondan sonra o Erzurumlu çocuk gibi, Erzurum’dan Adapazarı’na gelse bile bırakmayacak. On dört yaşında kıl dersen, kılmaz. “Anneciğim, hadi beni affet!” der, şapır şupur yanağından öper, fırt kaçır. Babasına, “Tamam baba, kılıyorum, kılacağım!” der, babası camiye gider, o arkadan başka yere gider.

Neden?.. Alıştırmadı. Bunları hep yaşadık, biliyoruz biz.. Biz bu hayatın içindeyiz. Çirkefini de, her şeyini de, perdenin arkasını da biliyoruz yâni...

Mevlânâ Hazretleri gibi hikâyeden hikâyeye geçiyoruz. O Mesnevî’inde hikâyeden hikâyeye geçer. Kısa kesiyorum:

Çocuk demiş ki:

“—Tamam öğretmenim! O zaman söz veriyorum size, ben de bundan sonra namazı hep kılacağım.” demiş.

“—İyi yaparsın evlâdım, tutarlı bir müslüman olmuş olursun!” demiş.

“Ama aradan bir hafta geçti. Süslü bir hanımefendi geldi topuklu ayakkabısıyla:

‘—Sâime Hanım siz misiniz?..’ dedi.

‘—Evet benim, buyurun!’

‘—Ben filânca kızın annesiyim.’

‘—Çok memnun oldum efendim! Çok çalışkan bir kızınız var, çok akıllı; çok seviyorum.’ dedim.

‘—Ama, siz ona namaz kılın demişsiniz. O günden beri her gün namaz kılıyor.” dedi.

‘—Hanımefendi yanılıyorsunuz, ben demedim, Allah dedi.’ dedim.” diyor.

Sâime Hanım mı emretti namaz kılmayı?.. Hayır, Allah emretti. “Yedi yaşında çocuğunuza namazı emredin!” diyor Peygamber Efendimiz...

Medine-i Münevvere’de gecenin sonunda, sahur vakti bittiği zaman, sabahın ilk vakti girdiği zaman ezan okuyorlar. Bizim hanımın halası hacca gitmiş. Onun kaldığı evdeki gelin hanım gitmiş, kundaktaki çocuğun burnunu sıkmış. Çocuk silkinerek uyanmış. Yanaklarını sıkmış,

öpmüş bilmem ne...

Bizim hala da şakacı, hoş konuşur maşaallah:

“—Cadaloz, ne istedin o bebekten?.. Ne diye onu tatlı tatlı, mışıl mışıl uyurken uyandırdın?..” demiş.

“—Ezan okunuyor!” demiş.

“—Ne olacak kızım? Kundakta, altı kirli, çişli, kakalı; namaz mı kılacak bu?..”

“—Olmaz! Ezan okununca kalkması lâzım!.. Yoksa, kocam çok kızar bu işe...”

“—Niye kızıyor?”

“—Çünkü çocuk bu çağda öğrenmezse, büyüyünce bu vakitte kalkamaz, kalkmağa zorlanır. Bu yaşta kalkmayı öğrenecek.” demiş.

Muhterem kardeşlerim, doktorlar diyorlar ki: “Çocukların eğitimi doğmadan, annenin karnında başlar. Annenin düzenli hayatı bebeğin ahlâkına tesir ediyor.”

Kız ya dördte ya beşteymiş. Yâni, yedi yaşından sonra, namaz kılması gereken çağda imiş. Sâime Hanım doğru bir şey söylemiş. Peygamber Efendimiz’in emrine uygun bir şey söylemiş;

“—Namaz kıalarsan iyi olur.” demiş Ama annesi ne diyor:

‘—Benim kızım her gün namaz kılıyor.’

‘—Kılsın hanımefendi, ne olacak?..’

‘—Olur mu?.. Soğuk var, sıcak var... Uykusunu bölüyor, sabah namazına kalkıyor. Gidiyor soğuk suyla abdest alıyor.’

‘—Suyu ısıt ne yapalım? Her evde sıcak su, soğuk su var... Allah’ın emrini tutmamak için bahane mi yâni?..’

‘—Bizi de kaldırmağa kalkıyor.’ demiş bu sefer...

Ha, anlaşıldı iş... Geliyormuş annesinin, babasının başına: “Anne, baba, kalkın namaz kılın!” diyormuş, “Allah’ın emri, farz!..” diyormuş.

Çocuk tezadı yutar mı?.. Çocuk ne öğrendiyse, onu pat diye söyler; anneye de söyler, babaya da söyler, hocaya da söyler. Çocuğun zekâsı tezadı kaçırmaz, şıp diye yakalar. “Farz madem, mecbûrî... Anne, baba, siz de kalkın!” diyormuş.

“Tabii, kadın bir şey diyemedi. ‘Bak, Allah’ın emri...’ dedim, ‘Allah’a ısmarladık!’ demeden kalktı gitti.

Aradan bir hafta geçti, boylu poslu, levent gibi bir beyefendi geldi. Grand tuvalet, altın kravat iğneli, lâcivert elbiseli, kırmızı kravatlı, yakışıklı, sakal bıyık matruş...”

“—Öğretmen Sâime Hanım siz misiniz?” demiş.

“—Benim...”

“—Burada mı konuşalım, müdür beyin odasında mı konuşalım?”

“Tehdit ediyor beni, anladım. Müdürün odasında konuşurken, müdürün otoritesiyle beni ezmeğe çalışacak yâni...” diyor.

“—Buyurun, niye olmasın, burada konuşabiliriz.”

demiş.

“—Ben falanca kızın babasıyım. Ben de dini biliyorum. Ben de küçükken Amme cüzünü okudum, ben de elifbâ derslerine gittim.” demiş.

“—E tamam, hepsi güzel...”

“—Allah gafûrur rahîmdir, rabbül âlemîndir. Kulların ibadetine ihtiyacı yoktur.” demiş.

“—Amennâ ve saddaknâ... Çok doğru, gerçekten öyle...”

“—Binâen aleyh, bizim kıza söyleyin, namazı bıraksın!” demiş. Çıkardığı sonuca bak!.. “Çünkü bîzar olduk, illallah! Namazı kılıyor, bize de kılmayı telkin ediyor.” demiş.

“—Bakın beyefendi, sizin mesleğiniz ne?..”

“—Teknik üniversitede profesörüm.” demiş.

“—Çok güzel! Münevver bir kimsesiniz, hem de dini biliyorum dediniz. Küçükken Amme cüzünü okudum dediniz. Allah’ın elbette bizim ibadetimize ihtiyacı yok ama, bizim ibadete ihtiyacımız var!..”

İbadetin muazzam faydası var. Psikologlara sorun bakalım; haftalarca anlatsınlar size namazın faydalarını, abdestin faydalarını... Sosyologlara sorun bakalım, zekâtın faydalarını... Toplumumuzu nelerden koruduğunu, bunca sefaletе rağmen komünizme niçin düşmediğimizi... Sorun bakalım haccın sosyal faydalarını... Bizim ibadete ihtiyacımız var...

“—Allah Gafûrur-Rahîm'dir ama Azîzün zü'ntikam'dır da... İntikam da alır. Allah'ın o sıfatlarını da düşünün!” demiş. “Ben doğru bir şey yaptığım kanaatindeyim. Allah'ın emrini sizin çocuğunuza söyledim. Ben doğru bildiğim şeyden dönmem; namaz kıl dedikten sonra, kılma diyemem!..” demiş.

“—Sonunda ne yaptılar biliyor musun?” diyor bana, Sâime Hanım anlatırken...

Nereden bileyim?

“—Okuldan aldılar çocuğu!.. Benim okulumdan aldılar, başka bir okula kaydettiler. Ama aradan beş altı ay geçti. O güzel kızımdan bir mektup aldım:

‘—Canım Hocam! Namaz kıldığım için beni senden ayırdılar ama, ben sana verdiğim sözüme hâlâ devam ediyorum, namazımı hâlâ kılıyorum!’ diyordu.” Buyurun, bu da bir vefâ...

Allah-u Teâlâ Hazretleri bizi vefâlî kullarından eylesin... Allah'la olan ahdine vefâlî kullarından eylesin... Her türlü güzel ahlâk ile içimizi tezyin eylemeyi nasib eylesin... Her türlü kötü huydan temizlenmeyi, arınmayı, pak olmayı, insan-ı kâmil olmayı nasib eylesin...

Olgun, bilge, faziletli, faydalı bir insan olmayı nasib eylesin... Ömrümüzü toplumumuz için, kendimiz için, ailemiz için, vatanımız için, bayrağımız için, her türlü mukaddesatımız için faydalı çalışmalar yaparak geçirmemizi, değerlendirmekle sürmeyi nasib eylesin...

Huzuruna da yüzü ak, alnı açık, sevdiği kul olarak

varmayı nasib eylesin... Cennetiyle, cemâliyle
cümlelerinizi, cümlemizi müşerref eylesin...

Hepinize sevgilerimi, selâmlarımı arz ederim.

*Es-selâmü aleyküm ve rahmetu'llâhi ve
berekâtühû!*

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN

26. 07. 1995 - Rochester / U. S. A.

[Bütün KONFERANSLARA
PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

